

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 33. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius01val-shoot-idm140153321004576/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Forholdet er renest, fordi Palladius ikke her har haft en dansk Oversættelse eller danske Forbilleder som Grundlag.

S. 88, L. 11. Pall: *om du cest een Fader*, Magdeb.udg: *yfft du ein Vater syst*, men Wittenb.udg: *ob du Vater seiest*.¹

sst. Pall: *Frue, Pige eller Suend*, Magdeb.udg: *frouwe, Maget edder Knecht*, men Wittenb.udg. kun: *Fraw, Knecht*.

S. 88, L. 13. Pall: *wtuctig eller auuidz syng*, Magdeb.udg: *untüchtich edder hettisch*, men Wittenb.udg: *vnzüchtig, heissig*.²

S. 88, L. 15. Pall: *skødeløss eller gjort skade*, Magdeb.udg: *verrökelošet edder schaden gedan*, men Wittenb.udg: *verwarlost, schaden gethan*.

S. 88, L. 22. Pall: *Ja sig frem*, Magdeb.udg: *Ja segge her*, men Wittenb.udg. kun: *Sage an*.

Ogsaa i Ordstillingen er Overensstemmelsen med Magdeborgudgaven paafaldende, i. Ex. S. 89, L. 26 har Pall: *Ske dig lige som du tror*, Magdeb.udg: *Dy geschee also du löuest*, men Wittenb.udg: *Wie du gleubest, so geschehe dir*.

Endvidere kan det nævnes, at de enkelte Ord ofte stemmer overens med den nedertyske Texts Ord, skønt den højtyske Texts fandtes i Sproget, og man saaledes skulde have ventet, at Palladius havde valgt disse, om han kun havde haft en højtysk Text. Saaledes har Pall. i Luthers Fortale S. 72, L. 5: *græselig stor*, Magdeb.udg: *greseliken groten*, men Wittenb.udg: *grewlich*; i Skriftmaalet S. 88, L. 30 har Pall: *whøffuisk*, Magdeb.udg: *vnhöuesch*, men Wittenb.-udg: *schampar* („skamagtig“); i Hustavlen S. 94, L. 5 har Pall: *met all erlighed*, Magdeb.udg: *mit aller eerlicheit*, men Wittenb.udg: *mit aller erberkeit*.

Disse Exempler maa være tilstrækkelige til at vise, at

¹ Den nedertyske Text citeres i det følgende efter Magdeborgudgaven 1531, ed. K. Knoke, Halle 1904, og — for Fortalens, Vielses- og Døbebogens Vedkommende — efter Magdeborgudgaven 1534, Orig. paa d. kgl. Bibl. i Kbh. Den højtyske Text citeres efter Wittenbergudg. 1531, ed. K. F. Th. Schneider, Berlin 1853.

² Som det ses stemmer Palladius' Oversættelse just paa det Punkt, der baade af Albrecht og Bang anføres som Hovedbevis for, at Pall. har brugt Wittenbergerudgaven som Grundlag — ikke med Wittenberger-, men med Magdeborgerudgaven.

Oversættelsen i hvert Fald ikke kun har haft Wittenberger-udgaven som Grundlag; imidlertid kan Palladius heller ikke som Enegrundlag have haft den nedertyske Udgave, da saavel Magdeborgerudgaven 1531 af Katekismen, som Magdeborgerudgaven 1534 af Haandbogen i deres Indretning er forskellig fra Palladius' Enchiridion. Der er derfor, saa vidt jeg kan se, kun to Muligheder: *enten*, at Pall. har haft en nedertysk Udgave som Grundlag, hvis hele „Gesamtanlage“ var bragt i Overensstemmelse med den højtyske Udgave (en saadan Udgave har jeg imidlertid ikke fundet Oplysning om, hvad der dog ikke viser, at den ikke er bevaret — Weimarudgaven af Luthers Værker med den fuldstændige Fortegnelse af Udgaver er endnu ikke naaet til Enchiridion — end mindre, at den ikke har existeret) *eller*, at han har haft den nedertyske Magdeborgerudgave som Hjælp til Oversættelsen, men som Grundlag for Bogens Indretning en højtysk Udgave, og da rimeligvis Udgaven 1536, som han jo, som foran paavist (S. 27), vistnok allerede nyttede til sin Katekismusoversættelse 1537.

Og at Palladius har nyttet en nedertysk Udgave er ikke tilfældigt. Hvor stor Indflydelse Nedertysken har haft i Danmark i de foregaaende Aarhundreder, har vi Vidnesbyrd om i de talrige nedertyske Ord, der i hin Tid fik Indfødsret i Sproget. Og denne Indflydelse fortsattes i Reformationstiden. Ikke mindst gennem selve Reformationsværket. Mange kirkelige Dokumenter fra 16. Aarh. er affattet paa Plattysk. Den Mand, der ordnede hele vort Kirkevæsen talte Plattysk¹. Den Konge, der gennemførte den evangeliske Kirke, talte Plattysk². Og i Wittenberg,

¹ Bugenhagen var Pomeraner. Og han har — efter Luthers Opfordring — gennemsat adskillige plattyske Udgaver af hans Skrifter, bl. a. Testamentsoversættelsen 1523. Selv er han Forfatter til forskellige plattyske Arbejder, bl. a. vistnok til den egenlige Forløber for Luthers Katekismus: *Eyn Bökeschen vor de leyen unde kinder*, 1525. Jfr. F. Cohrs, *Die evangelischen Katechismusversuche* I, 169 ff. og IV, 248, Fodn. 4.

² Det fortælles endog, at Kristian d. Tredje ikke forstod Dansk, se *Minerva* 1788, 261 og *Allens Haandbog* 8. Udg., S. 330, Fodn. 4; jfr. endvidere Engelstoft, *Reformantes et Catholici*, 1836, p. 185.